

Hjemmedyrket Cannabis – dyrkernes egne erfaringer og perspektiver

I 2008 påbegyndte CRF et forskningsprojekt om, hvad der får folk til at trodse forbuddet mod cannabisdyrkning. For første gang får (anonyme) dyrkere mulighed for at bringe deres motiver og erfaringer frem i debatten.

AF HELLE VIBEKE DAHL,
VIBEKE ASMUSSEN FRANK
& SUSANNE VILLUMSEN

Cannabis har i årevis indtaget førstepladsen som det mest anvendte illegale rusmiddel herhjemme og i den øvrige verden. I Europa har udbud og efterspørgsel primært omfattet cannabis i form af udenlandsk produceret hash, især fra Marokko og Mellemøsten. Inden for det seneste årti har nye og mere intensive dyrkningsformer betydet, at denne import i stigende grad er blevet erstattet med udbuddet af lokalt og i vidt omfang indendørs dyrket cannabis eller skunk, som er betegnelsen for nye, forædlede typer. Således

har nylige undersøgelser anslået, at den hjemlige produktion i bl.a. Holland og England efterhånden overstiger 50 % af den cannabis, der er på markedet.

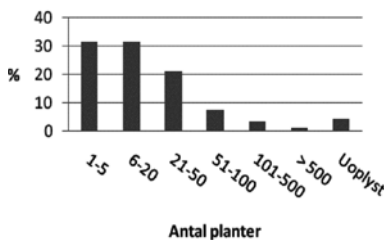
Af gode grunde findes der ingen opgørelser over omfanget og udbredelsen af cannabis dyrket med henblik på selvforsyning. Ligeledes er omfanget af den kommercielt betingede hampe-/skunk-produktion i Danmark ukendt. Importeret hash synes dog fortsat at være det stof, der udgør størsteparten af den cannabis, der er i omløb på det hjemlige sorte marked.

En række europæiske lande har inden for de senere år lempet på hidtidigt restriktive fortolkninger

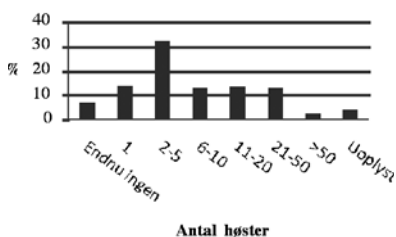
af FN's narkotikakonventioner ved at tillade dyrkning og besiddelse af begrænsede mængder cannabis til eget brug. I modsætning hertil har Danmark – med henvisning til FN's narkotikakonventioner – valgt at indskærpe nul-tolerance, kriminalisering og bødestraf for besiddelse af selv minimale kvanta, herunder for dyrkning, hvad enten det er en eller flere planter.

Da Center for Rusmiddelforskning i 2008 som første led i et forskningsprojekt om cannabisdyrkning i Danmark iværksatte en internetbaseret spørgeskemaundersøgelse, var det ikke med forventningen om at kunne afdække udbredelsen og omfanget heraf, ligesom vi på forhånd var klar over, at vi næppe ville få besvarelser fra stordyrkere, der udelukkende dyrkede med henblik på at afsætte høsten til forhandlere på det illegale marked. Formålet med undersøgelsen var således snarere at søge viden om, hvad der får folk til at trodse det gældende forbud mod selv at dyrke cannabis ved at spørge ind til dyrkeres egne erfaringer med og perspektiver på dyrkning, dyrkningsmetoder, anvendelse og distribution, herunder hvor længe, hvor og hvor mange planter de dyrker, hvad de bruger det til - og hvordan, fordele og ulemper ved selv at dyrke, hvilke indsatser og udgifter der er forbundet med dyrkning, hvordan de vurderer risikoen for at blive afsløret m.m.

FIGUR 1. PROCENTVIS FORDELING AF ANTAL PLANTER, SOM RESPONDENTERNE DYRKER FOR TIDEN.

FIGUR 2. PROCENTVIS FORDELING AF RESPONDENTERNES ANTAL HØSTER.

Internetbaseret spørgeskemaundersøgelse

Selve spørgeskemaet kunne besvares via et link på CRF's hjemmeside. Information om undersøgelsen blev formidlet via forskellige internetsider, hvor cannabis debatteres, ved omdeling af flyers bl.a. på uddannelsesinstitutioner og musikspillesteder samt gennem omtale i både radio og skrevne medier. Spørgeskemaet var til anonym besvarelse, og anonymiteten opretholdtes ved, at IP-adresser ikke kunne spores. Kun komplet udfyldte spørgeskemaer indgår i det endelige datamateriale, som dermed består af besvarelser fra i alt 565 respondenter fra alle dele af landet. Heraf var 164 tidligere og 401 nuværende cannabisdyrkere. Velvidende, at der på den omtalte baggrund ikke er tale om repræsentative eller generaliserbare resultater, vil vi i det følgende præsentere, hvad der karakteriserer den gruppe personer, som valgte at deltage i spørgeskemaundersøgelsen, og deres formål med at dyrke - med fokus på de aktuelle dyrkere.

Hvem er respondenterne?

Langt hovedparten, dvs. 365 af de 401 respondenter, er mænd. Aldersspredningen fordeler sig mellem 14 - 75 år, heraf er 4,7 % under 18 år, 51,1 % er over 35 år. Gennemsnitsalderen er 37,2 år. Omkring 2/3 er enten gift eller samboende med en partner, mens 1/3 bor alene. Knap halvdelen har hjemmeboende eller udeboende børn. De fleste er i beskæftigelse, størsteparten (59,2 %) som lønmodtagere ansat på det private eller offentlige arbejdsmarked, mens 13,1 % oplyser, at de er selvstændige. 18,0 % er studerende, og 8,5 % pensionister og førtidspensionister, hvortil kommer et mindre antal arbejdsløse (5,7 %). Uddannelsesniveaet for de færdiguddannede er relativt højt, idet 42,6 % har en lang eller mellemlang videregående uddannelse, mens 18,0 % (endnu) ikke har nogen uddannelse.

Respondenterne repræsenterer - i hvert fald alders- og beskæftigelsesmæssigt - en ganske differentieret gruppe, omend med en stærk mandlig overrepræsentation. På den anden side er det tilsyneladende en veluddannet og i samfundet og på arbejdsmarkedet velintegreret gruppe mennesker, der har besvaret spørgeskemaet.

Dyrkning og brug - forskellige karakteristika

Respondenterne dyrker ikke bare cannabis, langt de fleste (92,3 %) er også cannabisbrugere. Kun 1 % havde aldrig selv brugt cannabis. På spørgsmålet, om de havde brugt cannabis, før de selv begyndte at dyrke, svarede 5,3 %, at de ikke havde brugt cannabis før. 41,9 % begyndte at dyrke cannabis, da de var mellem 18 - 25 år, 23,7 % da de var under 18 år.

Respondenterne blev bedt om at angive, hvor mange cannabisplanter de dyrker for tiden, og det fremgår, at de fleste dyrker 1 - 5 planter eller 6 - 20 planter (figur 1). 2,5 % oplyser, at de dyrker mere end 100 plan-

ter, hvilket understreger, at det langt overvejende er såkaldte små-dyrkere, der har bidraget til undersøgelsen.

Nogle dyrker i fællesskab med andre, men størsteparten (64,3 %) dyrker alene, ligesom de fleste dyrker både inden døre og udenfor (52,7 %). 35,1 % dyrker udelukkende under åben himmel, dvs. i egen (bag)have, i pletter på altan og terrasse eller i mindre omfang på offentlige steder/i naturen o.a. Udendørs dyrkning resulterer almindeligvis i en enkelt høst pr. år. 12,2 % dyrker udelukkende inden døre typisk med brug af lamper og evt. andet teknisk udstyr, hvorved der kan høstes flere gange årligt.

Som udendørsvækst er Cannabisplanten relativt nem at dyrke, også under danske klimabetingelser, og kræver i princippet ikke særlig viden. Såfremt den dyrkes for sine psykoaktive egenskaber, indebærer det dog visse procedurer og hensyn for at opnå et tilfredsstillende resultat eller i det hele taget at optimere udbyttet. Ikke mindst stiller indendørsdyrkning særlige krav. Undersøgelsen viste da også, at respondenterne aktivt opsøger viden og råd primært fra andre dyrkere (65,4 %), især via internettet (62,5 %), speciallitteratur (53,6 %) og venner (52,9 %).

Både erfarne og mindre erfarne dyrkere har deltaget i undersøgelsen. Som det illustreres i figur 2 har 53,1 % af respondenterne høstet fra 'endnu ingen høst' til 5 gange. 2,7 % har høstet mere end 50 gange.

Begrundelser for at dyrke

I to adskilte spørgsmål blev der spurgt om deltagernes motiver til at dyrke i forhold til en række prioriterede svarmuligheder. Det ene spørgsmål gav mulighed for at prioritere i forhold til en række væsentligheds-kriterier (tabel 1). Det andet var specifikt fokuseret på en prioritering af formål med dyrkningen (tabel 2).

Af tabel 1 fremgår det, at dyrkning for de flestes vedkommende er begrundet med henvisning til eget

brug, fornøjelsen ved at dyrke, for at undgå at opsøge forhandlere på det kriminelle marked, fordi det er billigere selv at dyrke end at købe det, og fordi hjemmedyrket cannabis betragtes som sundere samt for at dele med venner. Kun 3,9 % dyrker med salg for øje. Den angivne procent er udtryk for respondenternes angivelse af væsentlige samt meget væsentlige motivationer for at dyrke cannabis selv. Samtlige 13 motiver kunne besvares.

Tabel 1 viser, at dyrkning til eget brug er den primære motivation for langt de fleste, mens videresalg fremstår som ret uvæsentligt. I tabel 2, som baserer sig på spørgsmålet om formål med og dermed til hvilken brug, der dyrkes, ses visse forskydninger i besvarelserne. Således er der her lidt flere – om end det stadig er langt de færreste – der angiver, at salg spiller en rolle for deres dyrkning. Mens det ikke er nogen overraskelse, at dyrkning i særdeleshed begrundes med 'for fornøjelsens skyld' og 'dele ud til venner', er det til gengæld en smule overraskende, at 23,7 % angav medicinsk brug af cannabis som en vægtig begrundelse for at dyrke, og at 12 % svarede, at de blandt andet dyrkede for at forære cannabis til andre til medicinsk brug. Respondenterne havde mulighed for at angive flere svar.

Salg af cannabis – eller?

Af de 401 besvarelser fremgår, at 84,8 % aldrig havde tjent penge på salg af deres afgrøde. Af de resterende 15,2 % (n= 61), som oplyste nogensinde at have videresolgt af deres høst, var det for 88,5 %'s (n= 54) vedkommende udelukkende til venner og bekendte. 6,6 % (n=4) oplyste, at de udelukkende solgte til medicinsk brug. Det er altså kun enkelte, der primært har dyrket med salg for øje og har solgt til andre end bekendte, dvs. 'alle, der spørger'.

Blandt de 15,2 % (n=61), der oplyser nogensinde at have solgt hjemmedyrket cannabis angiver 37,7 %

(n=23), at de højst har tjent 500 kr. sidste gang de solgte. 18,0 % (n=11) angiver mellem 500-1.000 kr. Dvs., at mere end halvdelen af respondenterne tjente maksimalt 1.000 kr. At den pågældende gruppe af hjemmedyrkere ikke er motiveret af indtjening, men at der i høj grad er tale om selvforsyning, herunder som led i sociale relationer, understøttes af, at lidt over halvdelen (52,9 %) oplyser, at de også dyrker for at kunne dele udbyttet af høsten med andre, henholdsvis at deling med andre er prioriteret som en væsentlig grund til at dyrke (44,6 %).

Risikovurderinger

Som tidligere nævnt er deltagerne i undersøgelsen klar over, at cannabisdyrkning er ulovlig i Danmark. Over halvdelen af deltagerne i undersøgelsen (60,1 %) angiver dette forbud, herunder risikoen for at blive anmeldt til/taget af politiet, som en 'væsentlig' eller 'meget væsentlig' ulempe ved at dyrke. På spørgsmålet om risikovurdering ses på den anden side, at 75,1 % samtidig anser risikoen for at blive opdaget for 'lille' eller 'meget lille' (tabel 3).

I denne forbindelse kan det endvidere nævnes, at 5,7 % (n=23) af undersøgelsesdeltagerne oplyser, at de har været i kontakt med politiet på grund af cannabisdyrkning, heraf har mindre end halvdelen fået en dom (bøde eller i alvorligste tilfælde fængselsstraf).

Konklusion

Ifølge al statistik er der flere mænd end kvinder, der har prøvet cannabis mindst én gang, og mere end dobbelt så mange mænd som kvinder, der har et aktuelt forbrug af hash. Ikke desto mindre bør overvægten af mænd i denne undersøgelse formodentlig ikke tages som udtryk for, at dyrkning i så høj grad, som det fremstår her, er en mandlig aktivitet.

Selvom denne undersøgelse altså ikke giver grundlag for at trække de store generelle konklusioner, kan

TABEL 1: RESPONDENTERNES MOTIVATIONER FOR AT DYRKE CANNABIS. N=401.

	%
Personlig brug	94,0
Fornøjelsen ved at dyrke	87,8
Undgå den illegale kreds	76,6
Billigere	66,5
Planten er smuk	58,6
Det er sundere	57,1
Nysgerrighed	52,1
Dele med venner	44,6
Det er nemmere	37,2
Det er mindre risikabelt	31,9
Det er stærkere	24,0
Det er mildere	11,5
For at sælge	3,9

TABEL 2: RESPONDENTERNES FORMÅL MED AT DYRKE CANNABIS. N=401.

	%
For fornøjelsens skyld	91,5
Dele ud til venner	52,9
Medicinske årsager	23,7
Dele ud til medicinsk brug	12,0
Sælge til venner	5,7
Dele ud til alle, der spørger	3,5
Sælge til alle, der spørger	1,5
Sælge til medicinsk brug	1,0
Dyrker for en anden som afbetaling på gæld	0,2
Andre formål	7,3

TABEL 3. RESPONDENTERNES VURDERING AF RISIKO FOR AT BLIVE TAGET AF POLITIET. N=401.

	%
Meget stor	2,2
Stor	7,7
Lille	34,2
Meget lille	40,9
Ved ikke	14,0
Uoplyst	1,0

det temmelig håndfast konstateres, at den gruppe cannabisdyrkere, der har besvaret spørgeskemaet, for det første repræsenterer et bredt udsnit af den danske befolkning, hvoraf langt størsteparten er på arbejdsmarkedet eller studerende.

For det andet er der tale om personer, som først og fremmest dyrker/har dyrket til eget brug og kun i ganske minimalt omfang været

HELLE VIBEKE DAHL
ETNOGRAF, CAND.MAG., AKAD.MEDARB.
VIBEKE ASMUSSEN FRANK
CENTERLEDER, PH.D., LEKTOR
SUSANNE VILLUMSEN
CAND.JUR., MPH, AKAD. MEDARB.

motiveret af økonomisk fortjeneste. For det tredje, at de fleste – på trods af det faktum, at de ved at dyrke cannabis har involveret sig i en illegal aktivitet – gør det for at undgå kontakt med kriminelle miljøer/markeder.

For det fjerde, at dyrkning til eget brug langt overvejende sker med henblik på selvforsyning til rekreativt og socialt brug, herunder til at dele ud af.

Selvom det primært er Cannabisplantens egenskaber som rusmiddel, der fremstår som afgørende for dyrkerne, ses det, at dens medicinske egenskaber også indtager en betydelig rolle. Således henviser knap hver fjerde til dyrkning af Cannabis af medicinske årsager. I det hele taget rækker spørgsmålene om motivation for at dyrke, herunder 'selvforsyning' og 'eget brug' ud over den snævre forståelse af 'egen konsumtion'. Således spiller glæden ved selv at dyrke i lighed med mere pragmatiske og ideologiske overvejelser en væsentlig rolle for langt de fleste, bl.a. med henvisning til, at man med egen dyrkning har en sikkerhed for, at det, man indtager, er 'sundere', har den ønskede kvalitet og styrke samt har haft ordentlige (økologiske) opvækstbetingelser.

De konklusioner, der er opridset på baggrund af spørgeskemaundersøgelsen, skal som sagt tages med forbehold og under hensyntagen til de repræsentative skævheder, som denne undersøgelsestype typisk indebærer. Med dette sagt vil vi dog minde om, at dette datamateriale har en vigtig pointe i og med, at der i så overvejende grad er tale om oplysninger fra respondenter, der på centrale områder er, som 'folk er flest', og som i mange tilfælde har et relativt langvarigt brug af cannabis bag sig, men hvis motiver og erfaringer med at anvende og dyrke cannabis sjældent bliver hørt. Dette skyldes naturligvis det forhold, at de officielt er at betragte som lovbrydere, hvorfor de er tilbøjelige til at

holde lav profil. Yderligere gør den nuværende politiske diskurs det vanskeligt at overdøve de narkotika- og sundhedspolitiske budskabers fokus på potentielle risici- og skadevirkninger ved cannabisbrug og dermed bringe alternative erfaringer og synspunkter frem i lyset.

Perspektivering

Som nævnt var spørgeskemaundersøgelsen blot et indledende skridt i forhold til en undersøgelse af dansk cannabisdyrkning. Deltagerne blev afslutningsvis bedt om at oplyse kontaktinformationer, hvis de var interesserede i at stille op til et personligt interview med henblik på at uddybe de i spørgeskemaet berørte emner. Efterfølgende blev 42 personer i alderen 18 – 75 år interviewet, heraf 7 kvinder.

Yderligere pågår en interviewundersøgelse med politifolk i landets politikredse med henblik på at få indblik i deres viden om, erfaringer med og (prioritering) af indsatsen over for hampedyrkning i Danmark.

Ud over planlægningen af nye artikler og publikationer omhandlede forskellige cannabis(dyknings)relaterede temaer vil vi afslutningsvis henvise til, at der på baggrund af de foreliggende data er indleveret to artikler (se under Litteratur nedenfor), som forventes at udkomme i løbet af efteråret 2010. ■

LITTERATUR

- Hakkarainen, P, Frank, VA, Perälä, J & Dahl, HV: Small-scale Cannabis Growers in Denmark and Finland (under udgivelse).
Dahl, HV & Frank, VA: Medical Marijuana – Exploring the Concept in Relation to Small Scale Cannabis Growers in Denmark. I Decorte, T., Potter, G. & Bouchard, M: World Wide Weed: Global Trends in Cannabis Cultivation and Control, London: Ashgate (under udgivelse).

ARTIKEL PÅ VEJ:

HASH OG KOKAINPROJEKTET

er nu afsluttet som udviklingsprojekt.

Gruppebehandlingen videreføres af Rådgivningscenter København af medarbejdere, der har været under oplæring af projektteamet i det sidste projektår. Én af projektmedarbejderne fortsætter som koordinator for gruppebehandlingen og skal som den sidste opgave for projektet kvalitetssikre 'overdragelsen'.

Der er udgivet to publikationer om projektet, som kan rekvireres hos Christian Solholt i Rådgivningscenter København, gs29@sof.kk.dk eller telefon 3317 5732:

– **Arbejds-katalog** – til anvendelse ved gruppebehandling af hash- og/eller kokainmisbrug (udarbejdet af projektteamet). Arbejds-kataloget beskriver de anvendte metoder og indeholder konkrete anvisninger og værktøjer til brug i behandlingen.

– **Rapport om gruppebehandling af hash- og kokainmisbrug – målgrupper, metode og resultater** (udarbejdet af Dorrit Pedersen). Rapporten beskriver målgruppen og resultaterne, herunder hvordan det er gået brugerne, og hvordan det er lykkedes at forankre behandlingstilbuddet fremadrettet som en del af Københavns Kommunes behandlingstilbud.

I et kommende nummer af STOF vil jeg sætte fokus på implementeringen af projektet, hvordan forankringen har været i fokus fra projektets start, hvordan det at videreføre et projekt i en eksisterende praksis forandrer praksis, og hvordan man undgår, at den hidtidige behandling bliver stedbarn, når der skal gives plads til nye initiativer.

Dorrit Pedersen

Specialkonsulent

Kontoret for Udsatte grupper, Misbrug og Bolig, Københavns Kommune.

På www.stofbladet ligger tre tidligere artikler om projektet, to af Christian Solholt (STOF nr. 11 og 12) og en af Sidsel Thorsen (nr. 13).